

BOEK

GENDER

Over vrouw en man

De onverbreekelijke samenhang

2000, uitgeverij Kopperlith & Co

ALLERD STIKKER
 OVER VROUW
 EN MAN
 De onverbreekelijke samenhang

Kopperlith & Co

Beschrijving van het boek

Minstens twaalf perioden zijn er in de westerse geschiedenis aan te wijzen waarin een omslag gemaakt had kunnen worden naar een meer gelijkwaardige positie tussen man en vrouw. Hoe kwam het dat vrouwen deze kansen niet duurzaam wisten te benutten en dat de mannelijke waarden telkens opnieuw de overhand kregen?

In 'Over vrouw en man' gaat Allerd Stikker op zoek naar antwoorden, omdat naar zijn mening de mannelijke overheersing een duurzame ontwikkeling van de menselijke samenleving in de weg staat. Vanaf het ontstaan der seksen tot en met de huidige stand van zaken schetst Stikker de oorsprong en de ontwikkeling van de mannelijke overheersing. Hij laat zien dat de mannelijke dominantie geen natuurlijk gegeven is, maar het resultaat van standpunten, keuzen en gewoonten. Er valt dus iets aan te doen. Het is de overtuiging van Stikker dat we nu, aan het begin van de eenentwintigste eeuw, in de unieke positie verkeren om vrouwelijke en mannelijke waarden blijvend in evenwicht te brengen.

Uitgever: Kopperlith & Co, Amsterdam/Antwerpen

ISBN: 90-254-1078-2

Jaartal: 2000

Vertaling: Mireille Vroege

Afbeelding omslag: Carolien Stikker

Omslagontwerp: Barbara van Ruyven,

Studio Jan de Boer BNO

Illustraties: Diviera Boon

Typografie: Dick van Roijen

Inleiding

De afgelopen vijftien jaar heb ik me beziggehouden met industriële en commerciële projecten waarbij technologie, economie en ecologie met elkaar in verband werden gebracht. Het heeft me verbaasd hoe ongelooflijk veel tijd en energie het heeft gekost voordat de politiek en de industrie gingen inzien dat ecologie en economie heel nauw met elkaar verbonden zijn en niet los van elkaar gezien kunnen worden. Een economische activiteit kan niet bestaan zonder bronnen, of dat nu financiële, menselijke of natuurlijke bronnen zijn. Het begint tot ons door te dringen dat ecologisch verantwoord beleid op de lange termijn ook economisch verantwoord is (en vaak ook op korte termijn). Bij de politieke en industriële top, waar mannen grotendeels de dienst uitmaken, is deze verandering van zienswijze maar moeilijk tot stand te brengen. Er blijkt een sterk verband te bestaan tussen de traditie die cultuur boven natuur stelt, en de traditie die voorschrijft dat de man boven de vrouw staat en economie boven ecologie.

De simplistische opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid die wij er in onze politieke en sociale structuur én in ons persoonlijk leven op na houden, moeten dan ook veranderen; dit zou weleens de belangrijkste factor kunnen zijn in ons streven naar een duurzame toekomst voor de mensheid. Is de huidige relatie tussen man en vrouw en tussen het mannelijke en vrouwelijke in deze samenleving en in de mens zelf uitsluitend een natuurlijk gegeven of is die relatie het resultaat van standpunten, keuzen en gewoonten die in de loop van de geschiedenis zo zijn gegroeid? Is dat laatste het geval, dan kunnen we die relatie veranderen, als dat wenselijk is voor een duurzame toekomst. Het is weliswaar heel moeilijk zo'n verandering teweeg te brengen, maar het is beslist de moeite waard als de kwaliteit van leven ermee gemoeid is. Waarom zou de huidige relatie tussen man en vrouw schadelijk kunnen zijn voor de toekomst van de mensheid?

Het antwoord ligt besloten in de mannelijke overheersing die in de meeste culturen aan de orde is, en die voor een groot deel verantwoordelijk is voor de onderdrukking van vrouwelijke kwaliteiten, voor het uitputten van natuurlijke bronnen en voor de agressieve krachten die in conflicten tussen volken tot uiting komen. In onze denkwereld staat de vrouw voor natuur en de man voor cultuur. Cultuur is van een hogere orde dan natuur, en mannen zijn dus van een hogere orde dan vrouwen. Er wordt al sinds mensenheugenis misbruik gemaakt van de natuur, maar met de huidige omvang van de wereldbevolking en de snelheid waarmee die groeit, zijn de effecten ongekend. De wereldbevolking bedraagt op het moment ongeveer 6 miljard mensen en groeit met 80 miljoen mensen per jaar. De strijd over het gebruik van nog niet benutte bronnen zal alleen maar heviger worden en zich geografisch gezien verder verspreiden. Als gevolg hiervan kunnen massale volksverhuizingen plaats-

vinden, om over de demografische consequenties nog maar te zwijgen. Vrouwen worden ook al sinds mensenheugenis onderdrukt; de twee feministische golven, eind negentiende eeuw en halverwege de twintigste eeuw, hebben wel veranderingen in gang gezet, maar daarbij lag de nadruk hetzij op het radicale verschil, hetzij op de volmaakte gelijkheid tussen man en vrouw, met alle tegenstrijdige en verwarrende opvattingen van dien. Deze feministische bewegingen hadden eerst en vooral tot doel man en vrouw gelijk te stellen. Daarbij gold de man echter nog steeds als maatstaf.

Is de man-vrouwrelatie onderhevig aan cycli? Is de huidige mannelijke overheersing onvermijdelijk en onomkeerbaar of hebben we die zelf in het leven geroepen, en kunnen we er dus iets aan veranderen? Om deze vragen gaat het in dit boek. Er zijn zoveel patronen te herkennen in de verschillende culturen dat er geen eenduidige antwoorden gegeven kunnen worden. Het zoeken naar antwoorden kan ons echter wel enig houvast bieden. De strijd voor een duurzame toekomst kan de zoektocht naar evenwicht tussen de seksen nu echter een nieuwe dimensie en een nieuwe impuls geven want deze strijd vraagt om een fundamentele verandering in onze houding tegenover natuur en cultuur. De huidige patronen kunnen deels veranderen ten gevolge van politieke, economische en technologische ontwikkelingen, maar daarmee zijn we er nog niet. Allereerst moet onze attitude veranderen.

Ik zal proberen duidelijk te maken hoe man-vrouw-fenomenen in de geschiedenis van de natuur zijn ontstaan en hoe in de geschiedenis van de beschaving opvattingen over wat vrouwelijk en wat mannelijk is zijn ontstaan. Verder zal ik betogen dat er een verband bestaat tussen de hieruit voortvloeiende overheersing van mannen en de ecologische en man-vrouwkwesties in onze maatschappij.

Dit boek gaat niet alleen over de positie van de vrouw in de maatschappij. Het gaat net zo goed over de positie van de man. Het gaat over de opvatting dat we de mens in de vrouw en de man weer moeten ontdekken en een nieuwe invulling moeten geven aan hun rol, waarbij we ervan uitgaan dat alle mensen zowel mannelijke als vrouwelijke eigenschappen hebben, ook al gaat het dan bij mannen vooral om mannelijke en bij vrouwen vooral om vrouwelijke eigenschappen.

In het Chinese *Boek der Verandering* (I Tjing) bestaat het trigram voor water, dat met de vrouw wordt geassocieerd, uit twee buitenste yin-lijnen en een binnenste yang-lijn, terwijl dat bij het trigram voor vuur, dat met de man wordt geassocieerd, precies andersom is. Deze symboliek geeft weer dat het vrouwelijke voornamelijk yin is, maar ook yang bevat, en dat het mannelijke voornamelijk yang is, maar ook yin bevat. De combinatie van deze twee trigrammen vormt een hexagram, dat, wanneer het water-trigram bovenaan is geplaatst en het vuur-trigram onderaan, het symbool voor volmaaktheid is. Deze combinatie

vormt een volmaakt evenwicht, met een lichte voorrang van het vrouwelijke. In deze opvatting van het vrouwelijke en het mannelijke is er wel een duidelijk verschil, maar ook veel overeenkomst tussen man en vrouw. Deze essentiële zienswijze lijkt in de loop der geschiedenis verloren te zijn gegaan. Het is zaak dat wij ons die weer eigen maken.

Het onderwerp van dit boek en de tijdsspanne die het beslaat, zijn zo uitgebreid dat ik volsta met een overzicht van wat ik in primaire en secundaire literatuurbronnen gevonden heb, en mijn interpretatie daarvan. Ik heb geprobeerd in vogelvlucht de relaties door de eeuwen heen tussen man en vrouw en tussen het mannelijke en vrouwelijke te schetsen, eerst in de evolutie van de natuur, dan in die van de beschaving en van het individu, alsmede mijn visie voor de 21ste eeuw.

Ik hoop dat men zich na lezing van dit boek meer bewust zal zijn van de geschiedenis, de huidige situatie en de toekomst van man-vrouwrelaties en van de impact die deze relaties hebben op onze leefbaarheid.

Allerd Stikker (1928) studeerde scheikundige technologie in Delft. Van 1953 tot 1983 was hij werkzaam in het internationale bedrijfsleven, onder

FOTO: ENNO RIJFMA

andere in de raad van bestuur van AKZO en als topman bij RSV. Vanaf 1983 richt hij zich met de Ecological Management Foundation op de ecologische dimensie in de ondernemingsstrategie. In 1986 behaalde hij de MA-grad aan de theologische faculteit van Leeds. Eerder publiceerde Stikker *Tao, Teilhard en Westers Denken* (1986), *De prijs van een wonder* (1988) en *Op zoek* (1996).